

الوغ تورکستېن

تورکستان گەزەتەسى
C. A. T. B.
تورکستان
№ ۱۹۱۷ ۲۵

۱۳۳۵ نەجى مەنە
رجب ۱۸ نە
۱۹۱۷ نەجى يىلى
آپرېل ۲۵ نە
چقا باشلادى.

اعلان بەھاسى:

۱۰۱كى بىندە بر سطرى ۵۰ آخرى بىندە
بر سطرى ۲۵ .
آدرىس آلماندر اوچون ۵۰ .
شكىت قىلغندە ياكە آدرىس آلماندرغاندە
فرتە پارغان آدرىس بر كە يبارلسون .
اداره خانه نائىكندە مەرمسكى اورامدە ۲۴ نەجى نومر بورمادە «اتفاق» و «شورى»
املايە: اداره خانه سەندە .

غزىتە بەھاسى:

يىلقى ۷ سوم ۶ ايلقى ۲ سوم اوج ايلقى
۲ سوم ۲۵
برە مەلەب ۸ تىن
شكىت قىلغندە ياكە آدرىس آلماندرغاندە
فرتە پارغان آدرىس بر كە يبارلسون .
اداره خانه نائىكندە مەرمسكى اورامدە ۲۴ نەجى نومر بورمادە «اتفاق» و «شورى»
املايە: اداره خانه سەندە .

ОБЪЯВЛЕНИЯ: впереди текста на строку—50 к. позади—25 коп.
Редакция газеты «УЛУГЪ ТУРКСТАНИ» Ташкентъ, Махромская д. № 24.

نائىكندە حاضرە آندە ۲-۳ چقا تورغان سىياسى وادى غزىتەدە .

مسلك و مقصد . عموم تورکستان مسلمانلىرى نىك قورولتايى . مملكت اداره سنده الماشنو و تورکستېن . بخارا احوالى . خاتون - قز دنيا سنده . داخى خبرلر . تاشكند خبرلرى .

مسلك و مقصد

ياكى غزته چقان وندە مسلك ياكە مقصد بيان ايتو مادتي بار . شوناقدن بز مە نىقە چە بولسە دە نېندى مسلك ويا كە مقصد كە خدمت ايتە چكەزنى بيان ايتوب كېتەر كە توشابەز .

تورکستان كرك عصرلر بويىچە ماطلت و غفلت آستندە ايزلوب بورونى شان و شوكتىنى يوقالغان شونىڭ اوستىنە روسيە تحت اداره سېنەك كراچ دە مستېن چار كويىللىرى طرفندن منظم صورتدە قىلۇپ علم ، مەرف ، هنر و مەدنىت دە مەرمسك قىلغانىن بر اولكە دە حرىت اعلان قىلغان چقان باش مسلمان غزتىسى نېندى مسلك ويا مقصد تەقېب ايتەر كە تېوشۇ ؟ بو موئاللىك جوايى هر كىكە معلوم بولسە كېرەك ، بو غزته مطلق مەركز دە خلق طرفندن آلتغان مقدس حرىت ، مساوات و مەدالت اساسلارنىڭ عمومى بولۇپ مەرىدە بو تېكز نىويىنە خدمت ايتەر كە وىتون كوجى بلەن خانى آراسىنە علم ، مەرف ، هنر و مەدنىت طارالووينە طر شورغە تېوشۇ . شونىڭ بلەن بر اير دىنى و مىلى مسلك لردە . مەلى خانى نىڭ احوال روحيە مى بلەن مەسئالە شوب ترقىپور بر «انكار عمومى» يا صالووينى دە امامى مقصد ايتوب طوتارغە تېوشۇد .

«الوغ تورکستان» غزتىسى مەلۇز برىصنى ياكە بر طائىفە اوچون چقارلى . تورکستېن دە بولغان تاتار ، سارنىيە ، نازاق ، توركە ، اوزبەك و باشقە نېقىر خلق بولسە ئۇلارنىڭ مەھسېنە بر تېكز مەنى خدمت يپاوتى اوزىنە مقدس بر وظىفە قىلۇپ آلتغان ئانور كستائندە مە تورك تاتارلارنىڭ مەركز ئوروسى طرفندن چقارلا . شونىڭ «الوغ تورکستان» نىڭ خدمتى مەچ بر طائىفە ياكە خىن غە محصور بولى ، مەكەن قەر عمومى كلى بولاقچىد .

آلدە زەدە تورکستائندە مەلى ادارەلر نوزو ، اوچرىد يىتلىن صابرايىنە غە حاضرە تو ، از المەلېن و مەكتىپ اوچو ، خانى آراسىنە هنر اىنماەت طار اتو ، تىجارت و كسب اشلىرى ترقى ايتىرو و باشقە شونىڭ كېن غايت بېوك و آشىچ ئىلر بار / بولنلرى عموم خلق طرفندن خىراق قىلاروب باشخى بر بولغە صالو لغز مەطبوعات واسطەسى بلە نىكە بولورغە تېك . شونىڭ «الوغ تورکستان» غزتىسى باشلىچە اوشبو آشىچ وەيم مسلك لرنىڭ اوپچە مەل قىلويىنە طر شاقچىد .

اميد ايتە مەز كە ، تورکستان مسلمانلىرى مەلۇز نالدر ماملر ، عمومى مقصدغە پىشو (ئىمى بر آرنە طابانچى (استاد گام))

بولوب ، بىز كە فوت و روح بىرولر . دېن وفاق فرداىلىكى نايىنە بز بونى جەلە تورکستانلى فرداىلر مەزىن رجا قىلامز . كىبىر يىك .

اوشبو ۱۹۱۷ نەجى سنە ۱۳-۱۹- آپرېل كونلرندە تاشكندە بولغان تورکستان ولايتلرندە مە تورك تاتار و كىللىرى نىڭ عمومى اسبىزدى تورکستان نىڭ پايتىقى بولغان تاشكند شەرنە «الوغ تورکستان» اسمنە تورك تاتار نلندە سىياسى ، اقتصادى وادى بر غزته چقارغە بوو غزته كە باش مەمر ايتوب اورنوبورغە چقا طورغان مەعتبر «وقت» غزتىسى نىڭ مېت تەجربىيە امضا لردىن كىبىر انندى بىكرنى چاقىرغە فرار قىلغان ايدى .

بىز اوشبو قىرارنى «اوزنوبورغ مسلمان بىوروسى» طرفندە عمومى تورکستان مسلمانلىرى نىڭ قورولتايى (نەرايە بو) مسلمانلىكى اسبىزدە) و كېل بولوب كېلكان كىبىر انندى بىكەرە بلىردەك . كىبىر انندى مە اساس اعتبارى ايلە تىكلىغىزنى قبول ايتدى . شونىڭ بلەن بر ابر اوزى نىڭ بوشكە كىشە مەدىن مەدم اورنوبورغ غە فائىتوب مسلمان بىوروسىنە تورکستان اسبىزدى خىندە دانلاد بىرر كە و خدمت ايتىكېز «وقت» غزتىسى نىڭ مەمر مە نائىرلردىن اجازت آلورغە تېوشلىكن يىيان قىلدى . بو نىڭ اوچون دە ۲۰ كون مدت سورادى . بو نىڭ قارشى اسبىزدى نىڭ و كىللىرى احوال نىڭ ئوق العادە مەملىكەن بيان ايتوب «الوغ تورکستان» نىڭ حاضر دىن چقارلا باشلارغە تېوشلىكن مەرض قىلدىلر . اوشبو خالى اعتبار كە آلتانند اورنوبورغ طرفندن مە موكنا مانع بولماسقە تېوشلىكن بيان ايتىلر . اجازت آلو اشىن اوز اوستارنىنە آلوب ، ۲۵ آپرېلدىن قالدردى «الوغ تورکستان» نىڭ بر نەجى نومرىنى چقاروب بىورون طلب قىلدىلر . شونىڭ بلەن بر ابر «الوغ تورکستان» غزتىسى نىڭ باشندە طورغان كىش نىڭ مسكاو اسبىزدە نە (۸-۱ مابىدە) بولوب روسيە مسلمانلىرى نىڭ عمومى مەز كە و قىرارلرى ايلە ياقىندىن طائىش بولويىنە دە لازم طابوب كىبىر انندى يەكە اوشبو اسبىزدە باررغە تىكلىق ايتىلر . كىبىر انندى اوشبو تىكلىق لرنى قبول ايتوب ۲۵ آپرېلدە «الوغ تورکستان» نىڭ بر نەجى نومرىنى چقارغە و تورکستان دەقى تاتارلر اسبىزدى امەندىن مسكاو اسبىزدە نە باررغە رضا بولدى .

شوكا بناغ «تورکستان غە تورك تاتارلارنىڭ مەركز بىوروسى» اورنوبورغ دە «وقت» اداره مى ايل «مسلمان بىوروسى»

تە مەراجەت ايتوب كىبىر انندى نىڭ تاشكندە كىلوب «الوغ تورکستان» غزته سەندە باش مەمر نىڭ قىلويىنە اجازت بىرلويون اوتىدى . بوكون تورکستان مىلى مەطبوعاتقە غايت مەتاج ، بو مەطبوعات اداره مى نىڭ مەكەن قەر خىلقە يانن طورويى دە بېك مەم . شونىڭدىن اورنوبورغىلر ، بالفاغە تورکستان نىڭ علم و مەدنىت جەتدىن كوتەرلويىنە چىى خدمت قىلغان «وقت» غزتىسى نىڭ اداره مى بىز نىڭ اوشبو اوتنچىزنى رد قىلماسلر دىب اميد ايتە مەز .

«تورکستان غە تورك تاتارلر نىڭ مەركز بىوروسى» نائىدنى و كالتە: محمد لطيف ياشف ، محمد رحىم تويىت ، ظىل شىرشىك ، مەركشاه اشىمايىف ، اسكندر جاشىف ، حافظ بىغولائىف ، خىراللا رحمت اللين .

عموم تورکستان مسلمانلىرى نىك قورولتايى

۲۲- آپرېل كونلرندە تاشكند دە بىونى تورکستان مسلمانلىرى نىڭ عمومى اسبىزدە بارلر ايتىدى . اسبىزدە تورکستاندە بولغان سارنىيە ، نازاق نوغاي ، توركە ، اوزبەك خانلارنى نىڭ مە فابومىندىن و كىللىر كېلكان ايدى . جەمىيلردىن كېلكان و كىللىر ۱۵۰ قىر بولوب بوندىن باشقە اوز باشىنە بىركىنى بولوب كىلوچىبار مە بوزدىن آتو ايتىدى .

اسبىزدى ۱۳ كىملىك بىر بىزىدوم اداره بىر بىزىدوم غە اوشبو دانار صابلاذ . دىلرە : موزقارنى (رئىس) . هېيدالله خواجهيى ، سىرال (مەركىس) . موزرئىس مەواولرى ، مصطفى ، روسچە ، صادق ، امەدى ، مەجىد مە ، قولى باغا ، بىز ، نىك رئىس ، سولەپ ، اميد لرن مەلۇز بىز شىكند شوب بونى مە قورولتايىنى صوك . كىلكان و ، آفرانچە ، ايتوب اس ، نوشىيىكى ، بخارا

بىرولر تورکستانلار نىڭ بخارا دە مەلۇز بلەن اصلاحات اسلامى قورولويون نلە كانلىكلرن بىلدر كە تىكلىق قىلدى و بو نىڭ مەنوى چىندىن لوغ تائىبرى بولورغە تېوشلىكن سويىلەدى . بخارالىق شىمان خواجه انندى ايلە سەرتىنلىك مەنى بىر بىرلىرى مەرتىدىن تقوبە قىلغانىن صوك بو تىكلىق بر آغزىدن قبول ايتلوب بخارا غە اسبىزدە امەندىن تىلغىرام يبارلدى . شونىڭ بلەن بر ابر تورکستان كامبىننە و كىللىر كىلوب بخارا غە كامبىسارلر يبارلوي مە اوتىلدى . بوندىن صوك اسبىزدە قىلغان بىر و قىرام غە كىشولوب تام برىقنە اسبىزدە خرام ايتىدى .

اسبىزدە اوشبو مسئله لار قارالدى :
۱) ياكى حكومت كە نظر : ۲) روسيە دە اصول اداره نېندى بولورغە تېوش : ۳) اوچو رەيىتلنى صابرايىنە و آكا حاضر ك : ۴) تور كستاندە مەلى غرازدانسكى اداره لر : ۵) تورکستاندە روحانى - شەرى مە اداره لر : ۶) مەكتەب ، مەرمە و اقواقى اشلىرى : ۷) مالىيە اشلىرى : ۸) اسبىكەن قالغان مۇسسە لرنى باكارنو : ۹) بىونى تورکستان مسلمانلىرى نىڭ اوستىنە قارى ئورغان بر اداه اسلاميە و مەلكيە مەكەمە سى تامبىس ايتو . ۱۰) مسئله لرنى : ۱۱) صوفىش قە قاراش : ۱۲) صوغشە آلتغان مەركارلر مسئله سى : ۱۳) بىونى تورکستان اوچون بر «شوراي اسلامى مەركىزى توزو : ۱۴) شوراي اسلامى ايسپاليتىنى كامبىلر كە مەنابىنى : ۱۵) مەرم مسلمان اسبىزدە نە و كىللىر يبارو : ۱۶) بىر مە صواشلىرى .